

Homenatge a Josep Massot: el combat per la història

JORDI GINEBRA

Universitat Rovira i Virgili

jordi.ginebra@urv.cat

1. GINARD (2021): David Ginard i Féron: *Josep Massot i Muntaner. El combat per la història*, Palma: Lleonard Muntaner; «En Diàleg» 33.
2. D. A. (2021): Diversos autors, *El monjo, l'historiador i l'editor. Homenatge a Josep Massot i Muntaner*, Jordi Manent (coord.), Barcelona: PAM; «Biblioteca Abat Oliva» 313.

Al lector que no conegui l'obra de Josep Massot i Muntaner li pot resultar estrany que en una revista com aquesta, dedicada a la llengua i la literatura, es faci una ressenya de dues obres que, pel títol, sembla que estudien la tasca d'un historiador. El que caldria dir-li és que, efectivament, aquests títols invisibilitzen una mica el que «justifica» la ressenya: que tots dos llibres també tracten de la figura de Massot i Muntaner com a filòleg i com a historiador de la llengua i la literatura catalanes, que és —suposem que per a la majoria de lectors d'aquesta publicació— la faceta més interessant de la seva labor acadèmica.

El primer llibre, que conté un breu pròleg de Paul Preston, és la transcripció editada d'un seguit de converses entre David Ginard, professor d'història contemporània a la Universitat de les Illes Balears, i Massot. Unes converses que es van iniciar en un llunyà 1988. Aproximadament la meitat de l'obra, en bona part a causa dels interessos de l'entrevistador, que els fa explícits ja al preàmbul, tracta d'aspectes històrics relacionats amb la Guerra Civil a Mallorca: la posició de Georges Bernanos sobre el conflicte, les vicissituds del desembarcament de Bayo, l'actuació del «Conde Rossi», la divisió política entre dretes i esquerres, el primer franquisme, etc.

L'altra meitat del llibre és un recorregut biogràfic i de la trajectòria acadèmica de Massot, i és la part que pot interessar més els lectors de l'àmbit de la llengua i la literatura catalanes. S'inicia amb l'evocació de la infància i l'adolescència i continua amb els anys de joventut, el trasllat a Barcelona per estudiar filologia romànica, l'ingrés a l'abadia de Montserrat, els inicis de la dedicació a la recerca i la participació en la major part de les plataformes culturals, editorials i acadèmiques del moment relacionades amb la llengua i la literatura catalanes. Són pàgines amenes i entretingudes, en les quals hi ha molta informació —de persones, de llibres, d'entitats— per al que seria la història externa de la filologia catalana contemporània. Unes pàgines que de vegades no defugen els detalls personals i l'anècdota, elements que, com se sap, també contribueixen enormement a explicar el desenvolupament de les disciplines acadèmiques. Heus aquí una mostra d'aquesta mena d'informació, situada a l'inici dels anys setanta: «Algun cop venia també Jaume Vidal Alcover, amb el qual vaig parlar molt en acabar les classes, al

despatx d'en Comas. Tant Comas com Vidal eren grans enemics d'en Molas, cosa que em creava problemes perquè no m'amagava de dir que jo era un *moletes*» (p. 65). Magnífic.

L'obra es completa amb un petit àlbum fotogràfic encartat entre les pàgines 80 i 81, una bibliografia (més desenvolupada en relació amb la Guerra Civil a Mallorca) i un índex onomàstic. Des del punt de vista material i formal el llibre està ben imprès i ben editat.

L'altre llibre és un extensíssim volum, de 565 pàgines, compilat per Jordi Manent per homenatjar la persona de Josep Massot i Muntaner amb motiu dels seus vuitanta anys, dels cinquanta de la seva ordenació sacerdotal i dels cinquanta d'exercici com a director de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat (afortunadament, el llibre va aparèixer quan Massot encara era entre nosaltres). Hi participen 56 autors, s'estructura en 9 apartats i conté també un encartament fotogràfic (entre la pàgina 384 i 385). Els apartats són els següents: «Presentacions» (ps. 19-58), «Retrats, semblances, *laudatio*» (ps. 59-105), «L'editor, el director de revistes i l'assessor cultural» (ps. 107-167), «L'historiador *tout court*» (ps. 169-219), «L'historiador de la literatura» (ps. 221-277), «L'historiador de l'Església, i la vida religiosa» (ps. 279-303), «L'historiador de llengua i de la música» (ps. 305-357), «Records personals i familiars» (ps. 359-439) i «Bibliografia de Josep Massot i Muntaner» (ps. 441-560) —que inclou una «Cronologia biogràfica» del mateix Jordi Manent. I els autors que hi han participat són, per ordre alfabètic (que no és l'ordre a l'interior de l'obra), els següents (no incloc els autors de textos no redactats expressament per al volum): Rafael Alemany, Francina Armengol, Lola Badia, Albert Balcells, Mar Batlle, Sebastià Benassar, August Bover, Xavier Caballé, M. Teresa Cabré, Carles Cabrera, Jaume Carot, Felip Cirer, Miquel Costa, Dominique de Courcelles, Bernabé Dalmau, Carles Duarte, Antoni Ferrando, Josep Ferrer i Costa, Pere Fullana, Pere Gabriel, David Ginard, Montse Ginesta, Carme Gregori, Albert Hauf, Lluïsa Julià, Anna Maria Macià, Núria Mañé, Isidor Marí, Elisenda Marsal, Joan Martí i Castell, Joan Mas i Vives, Biel Massot, Jaume Medina, Pere Molas, Josep Moran, David Pagès, Vinyet Panyella, Maria Pilar Perea, Ramon Pinyol, Damià Pons, Paul Preston, Joan Pujadas, Joan M. Pujals, Joan Anton Rabella, Philip D. Rasico, Josep Riera Pujal, Borja de Riquer, Rafael Roca, Joandomènec Ros, Josefina Salord, Anna Maria Saludes, Vicent Simbor, Antoni Simon, Josep M. Soler, Margalida Tomàs, Fanny Tur i Joan Veny. (Potser hauria tingut interès incloure-hi també algú menor de quaranta anys.) El coordinador del volum, Jordi Manent —que cal felicitar per la immensa feina feta—, a més d'una útil introducció i la cronologia ja esmentada, també ens ofereix una bella evocació de la relació de Massot amb la família Manent-Tomàs.

L'obra aconsegueix amb escreix l'objectiu principal que n'ha guiat l'elaboració: homenatjar la persona de Josep Massot i Muntaner per la seva dedicació tenaç, continuada i altament valuosa a la cultura catalana. La quantitat i la qualitat dels col·laboradors i la lectura dels textos que ens ofereixen són un testimoni rotund i contundent de la importància de l'obra de Massot en el desenvolupament i

la concreció material de la cultura catalana contemporània, especialment en els àmbits de la llengua i la literatura i en el de la història. Aquesta impressió de rounditat i contundència que obté el lector, de realitat sense esclatxos quant a la tasca acadèmica i cultural de Massot sorgeix, en bona part, de la coincidència dels judicis i les afirmacions dels autors dels textos, que en general no es retreuen a l'hora de destacar les qualitats de l'homenjat. Això té també, dissortadament i inevitablement, sobretot en un volum tan extens i amb tantes col·laboracions i tan diverses, un cert efecte col·lateral negatiu: la repetició de continguts. I el llibre, en relació amb això, en alguns moments arriba a cansar una mica. Per aquest motiu (i perquè el llibre ja era prou extens), potser no queda del tot justificada la inclusió d'alguns textos que ja s'havien publicat, com els d'Albert Manent, Biel Massot i Muntaner, Josep Murgades o Carme Gregori.

El llibre vol ser també una descripció sintètica de la labor de Massot en els diferents àmbits d'actuació —editor, promotor i director de revistes, acadèmic, folklorista, historiador, historiador de la literatura, historiador de la llengua, etc.—, i és en relació amb aquest aspecte que el resultat és més desigual. En algun cas el que s'hi diu és tan bàsic quant a les dades (sovint conegudes o que ja apareixen en altres parts del llibre), i quant a les valoracions tan centrat en l'elogi (i tan previsible), que no queda espai per a anàlisis una mica més tècniques o acadèmiques, i el text esdevé, de fet, una *laudatio* més (benvinguda, per descomptat). En altres casos, però, les aportacions ja presenten un esquema de jerarquització i interpretació de la tasca de Massot en l'àrea corresponent (esquema forçosament breu, perquè els autors tampoc no disposen de més espai, i esquema no sempre fàcil d'establir, perquè en l'obra de Massot les dades i l'erudició són tan abundants que de vegades poden amagar els plantejaments interpretatius i metodològics). Així, es poden destacar el textos de David Ginard i de Pere Gabriel sobre la feina de Massot com a historiador, el de Damià Pons sobre Massot i la cultura escrita de Mallorca, el de Josefina Salord sobre Massot i Menorca, el de Vicent Simbor sobre Massot i els escriptors valencians o el de Maria Pilar Perea sobre Massot i Antoni M. Alcover. No són els únics als quals caldria referir-se, naturalment, però l'espai d'una ressenya com aquesta no permet allargar la relació. Demanem disculpes si algun dels col·laboradors pensa que l'hauríem d'haver esmentat.

La part més extensa del llibre és la dedicada a la bibliografia de Massot, elaborada per Rafael Roca, que ocupa 100 pàgines. En aquest punt torna a aparèixer el dubte: ¿calia tornar a editar (tenint en compte, de nou, l'extensió del volum) un treball publicat tot just feia quatre anys (ROCA 2017)? Sigui com sigui, el fet és que Roca aprofita per actualitzar les dades fins al 2021, per segregar l'apartat «Llibres traduïts a altres llengües» (p. 458) —els ítems del qual, a ROCA (2017), figuraven a l'apartat general de «Llibres»— i per afegir-ne dos de nous, «Entrevistes» (ps. 536-538) i «Llibres i monogràfics dedicats a l'autor» (ps. 538-540). Així, amb independència de la resposta que es doni a la pregunta que s'acaba de formular, cal congratular-se de la feina feta per Roca, que ens ofereix de nou, doncs, «net i polit», un utilíssim recurs per a la recerca.

Josep Massot i Muntaner va poder llegir aquests dos llibres. És una sort. Massa sovint el reconeixement de la feina intel·lectual arriba quan la persona ja no hi és. Malgrat aquest petit consol —saber que sabia que era altament valorat—, el trobarem a faltar. Trobarem a faltar una persona que era, ell tot sol, una veritable «estructura d'estat».

BIBLIOGRAFIA

ROCA (2017): Rafael Roca, «Bibliografia», dins Josep Massot i Muntaner, *De València i mallorca. Escrits seleccionats*, Vicent Simbor Roig (ed.), València: Universitat de València, ps. 92-178.

Teixir xarxa investigadora jove a la catalanofonia

LAIA BENAVENT LLINARES

Universitat de Barcelona

laia.benavent@gmail.com

D. A. (2021): Diversos autors, *Teixir xarxa, fer camí. Aportacions presents al futur de la catalanística*, Eloi Bellés, Paula Marqués Hernández, Júlia Ojeda Caba i Míriam Ruiz-Ruano (eds.), Lleida: Punctum.

L'Associació de Joves Investigadors en Llengua i Literatura Catalanes (AJILLC) es va crear, l'any 2017, amb l'objectiu de donar impuls a estudiants de tota la catalanofonia que tot just s'iniciaven en la recerca. Des d'aleshores, cada any s'ha organitzat un congrés que ha aplegat estudiants de grau, màster i doctorat de diferents universitats a fi de crear una xarxa acadèmica entre joves investigadors. El llibre que tenim entre mans, i que porta per títol *Teixir xarxa, fer camí. Aportacions presents al futur de la catalanística*, és el recull d'algunes de les contribucions en aquests congressos, des del de València del 2017 fins al de Barcelona del 2020, passant pels de Lleida (2018) i Palma (2019).

Editat per Eloi Bellés (UB), Paula Marqués Hernández (Universitat de Venècia Ca' Foscari), Júlia Ojeda Caba (UOC) i Míriam Ruiz-Ruano (UAB) —i amb un comitè científic creat ad hoc per reavaluar els textos—, *Teixir xarxa, fer camí* està dividit en tres grans blocs temàtics: perspectives lingüístiques, perspectives comparatístiques i perspectives historicistes, que alhora es subdivideixen en funció de les temàtiques més específiques.

Al primer bloc («Perspectives lingüístiques») hi trobem dos articles de «Qüestions de lingüística formal»: d'una banda, el text de Solivellas, en què ana-